

W ci V?

Treba padziakavać spadaru A. Stepoviču, što jon u papiarednim (26) numery „Bielaruskaj Krynicy“ padniaŭ hetaje pytańnie, bo jaho ŭžo daŭno tre' raźviazaci.

Ale ci niamaš čaho proci zamieny W litaraj V? Proci V možna bylo–b pryvieści tolki toje, što ŭ bielaruskaj movie niamašaka huku V labijalnaha (vušnianaha), jak u bolšaści słavianskich movau (polskaj, maskoŭskaj, českaj i inšych), ale jość V bilabijalnaje (vusna–vušnianaje). Hetaje bilabijalnaje V pry navukovych zapisach aznačajecca litaraj W. Ale niamaš potreby, kab pravapis praktyčny asobnych movau zaŭsiody zhadžaŭsia z pravapisam navukovym; naadvarot, niaredka z im razychodzicca. Hetak jość i ŭ dadziennom prypadku, prykl., u polskaj movie jość V labijalnaje, a tym časam aznačajecca na piśmie jano litaraj W padvojnym. A kali pryjmiem pad uvahu, što ŭ kirylickaj, heta znača ŭ ahulna pryniataj abecedzie bielaruskaj, litara W zusim nie aznačaе jakaści huku V, dyk stanie jasna, što vymova bielaruskaha V nia moža być pieraškodaj zamienie litary W litaraj V.

Za ŭviadzieńnie litary V zamiest W jość šmat matyvaŭ; blizu što ŭsich ich uspomniŭ sp. A. Stepovič. Tutaka dadam jašče, što kožny narod imkniecca mieci takuju abecedu, kab i małaaznajomleny z jahonaj movaj čužnik adnym zirkam paznavau, u jakoj movie toje ci inšaje nadrukavana abo napisana. Abeceda maje zvaročavać uvahu ludziou na našuju kulturu, a nie zasłaniać jaje. Uvioŭšy litaru V, my zaviaršym dahetulešniaju reformu našaje łacinicy.

Гук „г“ у беларускай мове

У маім „Адказе сп. Мікалаені“ (№ 44/274 „Бацькаўшчыны“ з 30–га кастрычніка 1955 г. [стар. 766—768 нашага выдання. — *Рэд.*]) была разгледжаная доля чужога „ф“ у беларускай мове.

Другім чужым гукам у мове беларускай ёсьць „г“ (= лацінск. „g“). У старабеларускай мове спачатку гэты гук абазначалі пры помачы „кг“ (кгеограф), а пасьлей прыдумалі для яго асобную літару „г“ (географ).

У пачатку XX стг., з розных прычынаў — нябыцьцё літары „г“ у друкарнях, забыцьцё даўнейшае традыцыі, а мо й проста пад уплывам расейскім — ня ўжывалі ў кірыліцы асобнае літары для гуку „г“, а гукі „г“ і „г“ (= лацінск. „h“) абазначалі адной літараю „г“.

Адрозьніваць, адылі, на пісьме гэтыя гукі трэба, бо, першае, яны ёсьцека ў нас; людзі, нязнаючыя беларускае мовы, утаесамляюць „г“ беларускае з „г“ расейскім, дзе яно вымаўляецца, як лацінскае „g“; трэйцяе, нярэдка й самі Беларусы, пад уплывам аднолькавага абазначэньня менаваных абодвух гукаў, іх утаесамляюць, што відаць із таго, што лацініцаю ў чужых мовах, бывае, перадаюць нашае „г“ цераз лацінскае „g“ (*Ragać*), дый, чацьвертае, усе народы, маючыя ў сваёй мове гукі „г“ і „г“, абазначаюць іх рознымі літарамі.

Дзеля таго добра зрабіла Беларускае Акадэмічнае Канфэрэнцыя ў 1926 годзе ў Менску, што пастанавіла аднавіць у нашай абэцэдзе старую літару „г“ для гуку, што ў лацінцы абазначаецца літараю „g“. Але Расейцы забаранілі нанова ўводзіць літару „г“, каб ня было ў белар. абэцэдзе адной больш розніцаю ад абэцэды расейскай (цяперашня абэцэда беларускае надта мала розніца ад абэцэды расейскае). І гэтую забарону беларускае эміграцыя дагэтуль сьвята спаўняе. Пара скончыць із гэтай шкоднай русыфікацыйнай прывычкаю. Дзе ў друкарні няма літары „г“, там трэба вымагчы, каб яе завялі. Зацемлю, што Крывіцкае Навуковае Т–ва Пр. Скарыны пастанавіла аднавіць літару „г“ і ў сваіх друках яе ўжывае.

Узьнікае пытаньне: калі ў словах, маючых у чужой мове гук „г“, ужываць у мове беларускай „г“, а калі „г“? Застаецца прыняць той самы прыныцп, што „ф“: у словах, што сталіся агульна–народнымі ў мове беларускай, пісаць (і вымаўляць) „г“ (ганак), а ў незнародненых пісаць і вымаўляць „г“ (географ).